

A király rendelete

II. Rákóczi Ferencz hamvainak hazahozatala ügyében, melyet a hivatalos lap április 20-iki száma közölt, így szól:

Kedves gróf *Tisza*! A magyar történelem kiváló alakjai közül egyedül (?) II. Rákóczi Ferencz hamvai nyugosznak idegen földön és e hamvaknak hazaszállítása a nemzetnek ismételten kifejezett köz-óhaját képezte.

Hála legyen érte az isteni gondviselésnek, azok az ellentétek és félreértések, melyek súlyosan nehezettek elődeinkre hosszú századokon át, ma egy végkép letűnt korszak történelmi emlékévé képeztek.

A király és a nemzet kölesönös bizalma és az alkotmány visszaállított békés uralma megteremtették a trón és a nemzet között a sikeres és egyesült munkásság alapföltételét képező öszhangot.

Keserűség nélkül gondolhatunk tehát vissza mindnyájan a mögöttünk álló borús korszakra és király és nemzet egyesült kegyellete keresheti fel mindazok emlékezetét, a kiknek vezető szerep jutott a letűnt küzdelmekben.

Ennélfogva utasítom, hogy II. Rákóczi Ferencz hamvai visszaszállításának kérdésével foglalkozzék és erre vonatkozó javaslatait elvárom.

Kelt Bécsben, 1904. április hó 18-án.

Ferencz József, s. k.

Gróf Tisza István, s. k.

A nemzet köszönete a Rákóczi Ferencz hamvai hazaszállítását elrendelő királyi elhatározásért lelkesen és hálásan nyilvánul mindenfelől országszerte. A törvényhatóságok között első volt *Kolozsvár városa*, a mely sietett megragadni a kínálkozó alkalmat s mindjárt a rendelet megjelenése napján tartott rendes közgyűlésén a következő lelkes üdvözlő táviratot intézte gróf Tisza István miniszterelnökhöz:

„Az öröm és lelkesedés túlaradó érzelmeitől áthatott szívvel értesült Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósága Őfelségének arról a legmagasabb elhatározásáról, a melylyel Rákóczi Ferencz hamvainak hazaszállítását elrendelte.

Ő felségének e királyi ténye által az egész nemzet szíve forrott össze királyával és Kolozsvár város közönsége kifejezést óhajtván adni Ő felsége iránt érzett mély hódolatának, a mai napon tartott közgyűléséből arra kéri Excellentiádat, hogy Kolozsvár sz. kir. város hódolatát a trón zsámolyánál kifejezésre juttatni kegyeskedjék.

De e lélekemelő pillanatban háláját és elismerését fejezi ki Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósága Excellentiádnak is, mint a korona tanácsadójának.

Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1904. évi április hó 20-án tartott közgyűléséből“.

A kolozsvári m. k. Ferencz-József tudományegyetem bölcsélet-, nyelv- és történettudományi kara ápr. ülésén szintén felíratot intézett a kormányhoz, melyben hazafias örömét fejezi ki a hazai történelem egyik legeszményibb alakjának emléke megtiszteléseért s alattvalói hódolatát kérte tolmácsolni a Felség előtt a nagylelkű elhatározásért.

A magyar országgyűlés mindkét háza május 13-án egyhangúlag elhatározta, hogy köszönő felíratot intéz Ő felségéhez.

Budapest székesfőváros törvényhatósága 200 főből álló nagy küldöttsége május 13-án a budai várban mondott köszönetet a királynak nagyjelentőségű elhatározásáért, mely „az öröm, a lelkesedés és hála érzelmeit keltette föl minden magyar lelkében“.

Ő felsége így válaszolt:

„Különös meglegedésemre szolgált, hogy múlt hónap 18-án kelt kéziratom, melylyel II. Rákóczi Ferencz idegen földön nyugvó hamvainak hazaszállítását elrendeltem, országszerte oly élénk és hálás visszhangra talált. Értem és nagyrabecsülöm a magyar nemzetnek azon kegyeletét, melylyel kimagasló történelmi alakjai emléke iránt viseltetik s azért szívesen kezdeményeztem, hogy a nemzetnek ily nemes érzületen alapuló ama közóhaja is teljesüljön. Mindig biztam és bízom a nemzet ősi erényében és mindig az volt atyai szívem legfőbb óhajtása, hogy kölesönös egyetértésben igyekezzünk megvalósítani mindazt, a mi a nemzet javára és dicsőségére szolgálhat. Hű ragaszkodásuk újabb kifejezését köszönettel fogadva, biztosítom kedvelt magyar székesfővárosomat változatlan kegyelmemről“.

Mindezek és a többi országszerte visszhangzó lelkes nyilatkozatok egy nagyjelentőségű történelmi eseménynek hirdetői, melynek mélyebb nyoma lesz hazánk és nemzetünk történelmében.

Ezért tartottuk helyén valónak erről itt is megemlékezni.

A magyarok az ottomán uralom alatt (Les Magyars pendant la domination Ottomane en Hongrie 1526—1722.) cz. a. *Lefavre* Albert két kötet munkát adott ki a múlt évben Párisban, a mely komoly történelmi munka számba nem jöhet ugyan s épen azért behatóbb méltatást nem is érdemel itthon, a hol felfogásának és tendenciájának célzatosságával tisztában vagyunk; de annál nagyobb figyelmet érdemel azok részéről, a kik hívatva vannak gondoskodni arról, hogy miként vannak informálva rólunk és multunkról az európai culturnemzetek s hogy minden ilyen zsoldos toll szándékos és roszakaratú rágalalmazása kellő értékére szállíttassék le.

Hogy Lefavre Albertet e történet- (?) írásra nem az igazság szeretete és keresése vezette, bármennyire igyekszik is elhithetni az előszóban, azt csakhamar elárulja bevezetésében (introduction), a mely hemzseg a célzatos ráfogásoktól és vastag tudatlanságtól. Lássunk egy pár példát és eszmemenetét:

Abból indul ki, hogy Magyarország, hála a dualismus nevű

kiegyezésnek, az osztrák monarchiában kiváltságos helyzetet foglal el három évtized óta, melynek valósítására vakmerően igyekszik törvényes és törvénytelen eszközökkel, fondorlatokkal, nem riadván vissza a forradalmi törekvésektől sem. Ferencz József engedményei 1867-ben oly határtalan függetlenséget adtak az országnak, a milyen nemzeti fejedelmeik alatt volt. Felsőbbséget gyakorolnak Cislajthania, az ő szerény nővérük felett is. A birodalom németjei lemondtak vezérszerepükről velök szemben és az antidualisticus nemzetiségek, szlávok, románok, horvátok és ruthének ellenállását megtörni és beolvasztani törekesznek. És nem elégsznek meg — úgymond — azzal, hogy hatalmukat az 1867-iki kiegyezésre és a *pragmatica sanctorum* alapítsák. A hódítás és fegyver jogára alapítják uralmukat.

A magyar imperialismus ünnepét ülték Árpád honfoglalása millenniumán. Itt aztán historizálni kezd s a honfoglaló magyarokról idézi azokat a bárgyú meséket, hogy ember-vért ittak (*sanguinem potabant humanum*).

Elismeri, hogy az ezredéves kiállítás sok izléssel volt rendezve, melyen részt vett a dynasztia és a külföld képvisellete. De siet idézni azokat az ellenséges nyilatkozatokat, melyekkel a horvátok, erdélyiek (? les *Transylvaniens*), csehek, szlovákok, egyszóval — úgymond — az összes antidualisticus nemzetiségek tiltakoztak az Árpád ünneplése ellen.

Áttér aztán választott korszakára: a török hódítás korára s azt állítja, hogy a magyarok a muzulmán uralom alatt nyerték mai karakterüket. Az osztrák házzal szemben szövetkeztek a törökkel s a kath. uralkodókkal szemben protestánsokká válva, a bibliát és evangéliumot az Izlam védelme alá vetették.

Boeskey, Béthlem-Gabor (!), Racoczy I. alatt a magyarizmus forradalmivá vált s a keresztyénség ellenségével szövetkezett. Toekoeli egyesült a törökkel s végre II. „Ragoczy“ (!), a Kossuthista vállalkozások előfutárja, megkísérelte feltámasztani Árpád királyságát és a Habsburgok trónja megdöntését. Pedig — folytatja — Magyarország mindent a Habsburgoknak köszönhet. Azokat a szolgálatokat, — úgymond — a melyeket a Habsburgok a keresztyén civilizációnak tettek, a francia írók sem méltányolták kellőleg az utóbbi két évszázadban.

Itt aztán áttekintést nyújt a magyarokról írt francia írókról s a kik a magyarokat dicsérték (mint a francziák szövetségeseit) megrovási kalandban részesíti, köztük *Montesquieu*t, a ki a *l'Esprit des Lois* művében a magyarokat védelmébe veszi Mária Terézia németesítése ellen. Nem nyer kegyelmet *Sayons* Eduárd sem, a ki — úgymond — a törökkori magyar vezéreket, a pasák teremtményeit, mint a szabadság hőseit magasztalja.

Ilyen bevezetés után akarja ő a magyarok történetét megírni az ottomán uralom alatt.

A rosz akarat bőven megvan benne; de a tudás kevés hozzá. Talán — ignotos fallit, sed notis est derisui. Magyarúl nem tud, tehát magyar forrásból nem dolgozhat. Tudományát pl. a XVI. századra nézve Istvánffy latin és Fessler német műveiből meríti, de természetesen elferdítve s az ő bogaraival — a nemzetiségek ekkor nem létező s anachronizmus számba menő mozgalmaival — megspékelve. Nála pl. a Dózsa („Dosza“)-féle parasztlázadás: nemzetiségi (oláh-szláv) felkelés a magyar uralom ellen.

A nevek és városok írásmódja is mutatja, mennyire illetékes „történetíró“ Lafaiivre a magyar történetről. Theis, Szegedin, Kaschau, Leutschau, Stuhlweissenbourg, Preszbourg, Balasz (Balassa), Czaky (Csáky), Neitra, Mohacz, Klausenbourg, Bocatín (Bocatinus), a német (?) Warkosch, Tynau stb. nevek szerepelnek nála.

A történelmet eléggé „szabad művészet“-nek tartják mindazok, a kik lelketlenül kontárkodnak benne s önző, tisztátalan czélok eszközéül alacsonyítják le az igazság keresését. De az ilyen zsoldos tollak betolakodását Clio templomába — vissza kell útasítani. Úgy tudjuk, a francia irodalomban törtétek is óvások e férezmunka ellen; de nem ártana erélyesebben fellépni a hasonló történehamisítások ellen.

Szakosztályi ülés.

Az E. M. E. böleület-, nyelv- és történettudományi szakosztálya május hó 7-én felolvasó és ig. választmányi ülést tartott.

A felolvasó ülésen *dr. Márki Sándor* alelnök kegyeletes megemlékezéssel parentálta el a nemzet ravatalon feküdt nagy halottját, „költőkirályát“ — Jókai Mórt, a ki történelmünk dicsőítésére, népszerűsítésére oly sokat tett, mint senki ő előtte. Az egész ország nagy gyászában méltán osztozik a régi Erdély magyarsága is, mert „Erdély aranykora“ és más korszakai dicsőségét az ő ragyogó tolla véste be leginkább a nemzet köztudatába. Emlékezetét és kegyeletünket jegyzőkönyvünkbe is iktattuk.

Ezután a felolvasásokra kerülvén a sor és

1. *Dr. Kiss Ernő* mutatta be „Vörösmarty és krónikásaink“-ról írt tanulmányát, mely a nagy eposziró történeti forrásait mutatja ki. Az „Erdélyi Múzeum jelen füzetében olvasható.

2. *Dr. Szádeczky Lajos* „Rákóczi és a bujdosók hamvai“-ról olvasott fel egy időszérű eszmefuttatást, mely szintén jelen füzetünkben olvasható.

Alelnök a felolvasóknak köszönetet mondva, zárta be az ülést.

Felolvasó ülés után *választmányi ülést* tartott a szakosztály ig. választmánya *dr. Szamosi János* elnöklete alatt, melyen a folyóügyek intézettek el. A közgyűlés idejének május végére kitűzésével az elnökség bízott meg.

Szádeczky Lajos titkár indítványára a választmány elhatározta, hogy Rákóczi Ferencz hamvai hazahozatásáért háláját a kormány útján kéri tolmácsolni Ő felsége előtt s egyúttal kifejezi óhaját, hogy egyúttal a másik, idegen földben nyugvó erdélyi fejedelem, *Thököly Imre*, továbbá *Zrinyi Ilona* s a rodostói bujdosók *Bercsényi, Esterházy, Sibrik* s a felkutatandó *Mikes* Kelemen hamvai is hazahozassanak.